

Tanító szakos hallgatók és az iskolai zenei nevelés

Sz. Fodor Adrienne

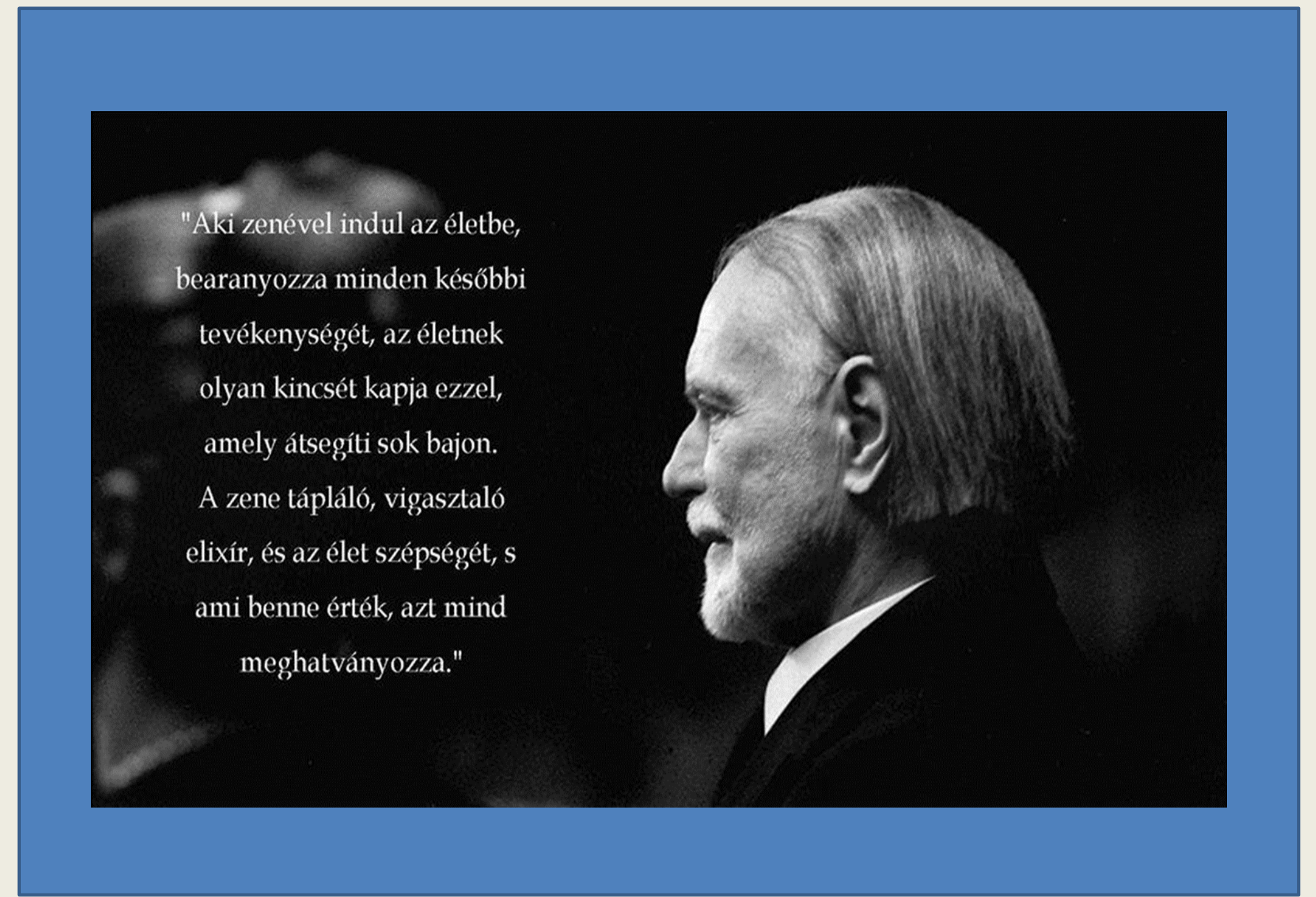
Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Művészeti nevelés a tanítók képzésében

A pedagógusképzés egyik legmeghatározóbb szegmense a tanítók képzése. Munkájuk elengedhetetlenül fontos ahhoz, hogy a következő nemzedékek éppúgy nyitott szívvel és értelemmel tekintsenek a múlt örökségeire, mint a jövő még láthatatlan rejtelmeire. A gyermekek személyiségfejlődése során a művészeti tantárgyak konkrét tudást, szabadon szárnyaló fantáziaviláguk által létrehozott alkotásaik pedig érzelmi gazdagodást eredményeznek, melyek szükségesek az egészséges testi-lelki fejlődéshez.

Tanító szakos hallgatók tanáráként folyamatosan szembesülök azzal a ténnyel, hogy ha a hallgató megérti a művészeti nevelés fontosságát, szárnyakat kap és nem tekinti „felesleges” tárgynak azokat a művészeti tárgyakat, amelyek felelősségteljes tanítása néhány év múlva az ő feladata lesz.

Jelentősen befolyásolják a hallgatók szakmai kompetenciáját a korábban megszerzett zenei ismeretek, elsajátított készségek, az énekléshez, közös zenéléshez fűződő gyermekkori emlékek, a különböző stílusú, sokszínű zenei világ által nyújtott zenehallgatási, koncertlátogatási lehetőség és a hozzákapcsolódó személyes igény.

„Azért van olyan óriási fontossága a zenei nevelésnek, mert a ritmus és a dallam hatolnak be legjobban a lélek belsejébe, azt hatalmas erővel megragadják s jó rendet hozva magukkal, azt aki helyes elvek szerint nevelkedik, rendezett lelkű emberré tesz.” (Platon)

„A régi görögöktől Comeniusig élt az a felfogás, hogy a zene föltétlen szükséges az ember fejlődéséhez, a nevelés lényeges része, nem pedig valami nélkülözhető élvezeti cikk, pusztán szórakozás.” (Kodály, 1961)

A különböző művészeti ágak alkotásainak megismerése értő iránymutatás nélkül szinte lehetetlen feladat lenne a gyermekek számára. Hagyományaink, népszokásaink, művészettörténeti örökségeink továbbadása a következő nemzedékek számára minden felnőtt felelőssége, de elsősorban a művészeti tárgyakat tanító pedagógusok feladata.

A művészetpedagógia képviselői a gyermekek alkotótevékenységén keresztül a teljes személyiséget formálják, külön figyelmet fordítva a műalkotások értelmezésének jelentőségére, mely széles spektrumban gazdagítja a gyermekek lelkivilágát. A gyakorló pedagógusok számára kihívás megfelelni a 21. századi elvárásoknak, választott pályájuk iránti elhivatottságuk legtöbbször példaértékű.

A zenei nevelés az elmúlt közel két évtizedben a közoktatásban nem teljesen azt a pozíciót tölti be, amit sok éve Kodály Zoltán megálmodott. Miközben számos tanulmány vizsgálta a művészetek szerepét az általános iskolai nevelésben (Kokas, 1972; Barkóczi-Pléh, 1978; Oreck, 2006), addig több hazai tanulmány is élesen világít rá arra, hogy az ének-zene tantárgy a tantárgyi attitűd vizsgálatok alapján a tantárgyak közötti sorrendben meglehetősen hátul helyezkedik el (pl. L. Nagy, 2004; Janurik, 2007; Csikos, 2012; Janurik – Józsa, 2018). Magyarazatként elsősorban a zenei élményszerzés hiányát és a motivátlanságot mutatják a vizsgálati eredmények (pl. Dohány, 2009).

Az oktatás legfontosabb aktora a pedagógus (OECD, 2005; Falus, 2011), a tanári eredményesség pedig elválaszthatatlan a szakmai felkészültségtől, tapasztalattól, motiválási képességtől.

Azt tapasztaljuk és az óvodai zenei képzést bemutató tanulmányok is azt támasztják alá, hogy az iskolába kerülő gyermekek még sokat és örömmel énekelnek. Fejlődésük, gyermeki érdeklődésük iránya és ezzel párhuzamosan motivációjuk is jelentősen függ az őket tanító pedagógusoktól.

Tanító szakos hallgatók gondolatai a zenei nevelésről

„A zene - a népzene és a komolyzene – olyan emberi örökség, amit elhanyagolni, nem megtanítani véték.”

„Szeressék meg a zenét, tudjanak örömmel zenélni, belefeledkezni a zene világába.”

„Ha jó a tanító, akkor az énekóra hatalmas élményt tud adni!”

„Minden dalnak van egy üzenete, a gyerekek a gondolkodásukat ... is fejlesztik az éneklés által.”

„A szív az, ami emberré tesz minket: az ösztönökön és a hideg értelem túlmutatva. És a zene a szívet szólítja meg.”

„A közös éneklés önbizalmat ad, valamint erősíti a valahová tartozás érzését.”

„Mindaz a szépség, fájdalom, öröm és bánat benne van akár egy egyszerű népdalban is, amit egy ember élete során megél. A zene vigasztalás és inspiráció – egyszóval létszükséglet.”

A kutatás kérdése és az eredmények

„A zenei nevelés rendszerében alapvető és döntő láncszem a tanító.” - Kodály Zoltán szavai 1962-ből ma is relevánsak.

Egy másik kutatás során a DEXARTA adatbázisban azt tapasztaltuk, hogy a megkérdezett 138 fő művészetoktatást végző pedagógus között lényegesen többen rendelkeztek tanítói diplomával, mint tanári végzettséggel (Kerekes-Sz.Fodor 2020. megjelenés alatt). Ez az eredmény indított arra, hogy figyelmemet a tanítóképzős hallgatók zenei neveléssel kapcsolatos attitűdjei felé fordítsam. Kutatásomban azt vizsgáltam, hogy a közoktatásban még motivált és a zenei foglalkozásokba könnyen bevonható alsó tagozatos gyermekek leendő tanítói miként vélekednek a zenei nevelésről.

Másodéves tanító szakos hallgatókat (n=120 fő) kérdeztem meg ének-zene tantárgypedagógiai tanulmányaik kezdetén három egymást követő évben (2018, 2019, 2020). Empirikus kutatásomban egyetlen nyitott kérdésre vártam írásos választ:

„Ön szerint fontos-e az általános iskolákban az ének-zene óra?”

Mindössze hárman írták azt, hogy nem fontos, a többiek válaszaikban a zenei nevelés jelentőségét és szükségességét emelték ki.

Gondolataik szerteágazóak, de a válaszok csoportokba rendezésével kirajzolódik néhány fő irányvonal:

- hagyományörzés, a nemzeti értékek átadásának fontossága;
- éneklés és mozgásos tevékenységek összekapcsolása (pl. népi gyermekjátékokon keresztül);
- készségfejlesztés, transzferhatás;
- az éneklés, hangszereken játszás mentális és fizikai hatásai;
- szabadidő tartalmas eltöltése; testi-lelki felfrissülés az éneklés és a többiekkel közös tevékenységek által;
- érzelmi nevelés, személyiségfejlesztés;
- felnőttkori éneklés, zenélés (amely stresszoldó hatással is rendelkezik);

Fontosak a jövőbeni pedagógiai elképzeléseiket, ének-zene órai javaslataikat tartalmazó leírások is.

Örömmel olvastam a hallgatók tartalmas gondolatait (melyekből fentebb idéztem is néhányat), mert már szakmai tanulmányaik elején határozott elképzelésekkel, az ének-zene órák élményszerű megtartására törekedve készülnek pályájukra. Gyermekkorából hozott élményeik is jelentősen befolyásolják véleményüket és irányt mutatnak a jövő felé, melyek kapcsolódnak Kodály Zoltán gondolataihoz:

„Mit kellene tenni? Az iskolában úgy tanítani az éneket és zenét, hogy ne gyötrelem, hanem gyönyörűség legyen a tanulóknak, s egész életére beleoltsa a nemesebb zene szomját... Sokszor egyetlen élmény egész életére megnyitja a fiatal lelket a zenének. Ezt az élményt nem lehet a véletlenre bízni: **ezt megszerezni az iskola kötelessége.**”
(Kodály, 1929)